

PROČ NÁCTILETÍ OPOUŠTĚJÍ ITALSKOU CÍRKEV?

Salesiánské nakladatelství v Turíně vydalo v roce 2011 knihu s názvem: *Jak a proč jsem opustil víru (ale víra možná neopustila mě)*, orig. *Come e perché ho abbandonato la fede (ma forse la fede non ha abbandonato me)*. Protože úbytek mladých v církvi trápí nejen italskou církev, pustili jsme se do čtení.

Krátce k obsahu knihy

Enos Rota, autor publikace, pracuje už téměř půl století v různých sociálních projektech dobrovolníků v Evropě a v Latinské Americe. Jeho zamyšlení nad mladými a vírou vychází z průzkumu, který uskutečnil mezi tisícovkou studentů středních škol v severní Itálii. V knize shrnuje své poznatky a dává široký prostor slovům druhých. Čtvrtinu knihy tvoří přepsané odpovědi šedesáti mladých lidí a polovinu stránek plní slova dvacítky odborníků na katechezi a pastorační mládeže.

Rota stručně popisuje problematiku italské situace. Mladí si nerozumí s farností, protože každý používají jiný jazyk a jiný druh komunikace. Mladí jsou ve společnosti nechtění. Kult mladosti mezi dospělými vytěšňuje ze společnosti ty, kteří mladí skutečně jsou. Typickým projevem je nemožnost mladých nalézt práci. Církev není důvěryhodná, scházejí jí osoby schopné nabídnout věrohodné svědectví. Rodina není schopná jako dřív vychovávat, dávat jistotu a zázemí a předávat víru. Školství je v krizi, protože není schopno formovat mladé lidi, předávat jim budoucnost, naději a důvěru v život.

Hned v první kapitole autor vyjmenovává tři důvody, pro které mladí opouštějí církev. Křesťanství je podvědomě spojováno pouze s dětským věkem. Život církve je chápán pouze v optice udělování svátostí. A do třetice, kněžím přibývá farností, takže přes svůj rostoucí věk (65 let v průměru) jsou v čím dál větším poklusu. Odliv mladých od křesťanství se pak projevuje tím, že neuzavírají svátostná manželství, nemají zájem o křest svých dětí, opouštějí farnosti po biřmování, vedou nezávazný sexuální život, jsou zmiřování křesťanským analfabetismem a biblickou neznalostí, na sociálních sítích se označují jako ateisté, agnostici a nevěřící.

Celou tuto situaci Rota vnímá jako úžasnou příležitost. Osoba Ježíše Krista může i dnes nadchnout velký počet mladých lidí, jen je třeba zapojit správný způsob evangelizace. Ten podle autora spočívá, a to je klíčová myšlenka celého díla, v nabídnutí opravdových svědectví žitého života. Taková svědectví se pro mladé musejí stát zkušeností, která osloví jejich mysl i srdce. Církev je takovými svědectvími prodchnuta všude tam, kde slouží, stará se o druhé a nezištně pomáhá. A je jedno, jestli se konkrétně jedná o tábor pro děti nebo o práci dobrovolníků v zahraničí. Zapojení do těchto aktivit učí mladé lidi oběti a sebezáporu, nabízí jim ideály a cíle, kterých je možné dosáhnout.

Enos Rota se v knize nijak nerozepisuje o tom, jak probíhal jeho průzkum mezi studenty a jakou měl formu. Zmiňuje pouze dvě otázky, se kterými se obracel na mladé: Pro jaké důvody jsem opustil křesťanskou praxi po biřmování? a Co dělám pro druhé?

Třicet sedm výpovědí mladých dává odpověď na otázku, která je titulem knihy: jak a proč jsem opustil víru. Autor knihy neposkytuje žádné shrnutí, ale z výpovědí vysvítá, že na otázku *jak* mladí říkají: postupně, bezproblémově, přirozeně, naštvaně. A za otázkou *proč* by se hromadily odpovědi typu: přestal jsem věřit, že to, co mě učili, je pravdivé; změnily se mé zájmy a povinnosti;

odradila mě instituce církve; protože farnost byla myšlenkově uzavřená, utiskující a moralizující; farnost mi nedala žádný pádný důvod pro to, abych zůstala.

Třetí kapitola knihy obsahuje dvaadvacet svědectví těch, kteří zůstali ve farnosti. Zaznívají slova: zůstávám ve farnosti, protože pomáhám s dětmi; pomáhám farnosti dělat něco pro druhé; ve farnosti vaříme pro lidi bez domova, doučujeme děti. Větší část odpovědí ale farnost vůbec nezmiňuje. Pro autora knihy je však nadějeplný údaj, že 90 % mladých se zapojuje do dobrovolnických aktivit. Právě s těmito mladými je třeba vést dialog, protože oni si ve službě pěstují smysl pro svobodu, spravedlnost, lásku k člověku a k jeho pokroku.

Po svědectvích následuje dlouhá čtvrtá kapitola, ve které jsou obsaženy volně poskládané úvahy dvacítky odborníků na téma víry, výchovy a mládeže. Bohužel si ani jedna z úvah neklade otázku titulu knihy a nedostává prostor jít do hloubky.

V závěrečné kapitole Rota opakuje pobídku italských biskupů z roku 2001, aby katecheze opustila školní model a přijala metodu křesťanské iniciace. Cituje zkušenost jedné farnosti, kde je tato pobídka přivedla k tomu, že opustili systém „vydírání“, zbavili se školních míst a školní terminologie, zrušili speciální přípravy na přijetí svátostí, zřekli se pompézního slavení sv. přijímání a biřmování a systému práce, kdy katecheta vysvětluje katechismus pro děti stránku po stránce. Naopak se zaměřili na život společenství, na liturgii, modlitbu, způsoby vyjadřování víry a na skutky křesťanské lásky. Na posledních stránkách knihy se Rota úplně odmlčí a cituje dvě studie, které nevznikly pro jeho knihu.

Dvě informace pro českého čtenáře

Český čtenář by měl pro porozumění italskému prostředí vědět aspoň dvě věci. Velkým problémem italské pastorace je, že náctiletí opouštějí farnosti po biřmování. Biřmování je plošně udělováno nejčastěji dvanácti- a třináctiletým. Někteří biskupové posouvají věk až na čtrnáct let. Je to věk, kdy se opouští dětství a také křesťanská praxe, která je vnímána pouze jako součást dětství. Biřmování je slaveno s velkou okázalostí, a proto se častokrát mluví o slavnostním odchodu z církve. Narážka na „vydírání“ odkazuje na skutečnost, že k biřmování není připuštěn ten, kdo všechny roky před tím nenavštěvoval farní katechezi. Kdo není biřmován, nemůže se stát v budoucnu kmotrem u křtu. Být kmotrem a kmotrou je v Itálii stále ještě společenskou poctou. A kdo není biřmován, nemůže mít církevní svatbu.

Druhý údaj, italské farnosti skutečně často oplývají pestrými sociálními aktivitami od vaření jídla přes sběr potravin a šatstva, doučování dětí až po návštěvy starých a nemocných. Častokrát to nejsou věci, které se tu a tam vymyslí, ale které mají letitou tradici.

Slovo na závěr

Předností publikace je odvaha, s jakou si autor klade těžkou otázku, jak a proč nám mladí houfně opouštějí farnosti a život ve společenství církve poté, co ve dvanácti třinácti přijali svátost biřmování. Slabostí je, že se se stejnou odvahou nepustil do osobního uvažování a zůstal u konstatování, která se v posled-

ních letech v italských publikacích stávají okřídlenými frázemi, totiž že mladí nejsou jako dřív, rodina, škola, stát a politika jakbysmet, nikoho není možné obviňovat, vše souvisí se vším, je třeba čelit skutečnosti a brát současný stav jako úžasnou výzvu. Pozornému čtenáři neujde, že autorova klíčová myšlenka, že skrze dobrovolnické a sociální aktivity roste křesťanská víra mladých, nenachází bohužel ve svědectvích potvrzení. Mladí

si skrze službu uchovávají určitou citlivost, řekněme spirituální, a už to je velká věc, ale pozor, ani zapojení do (farních) sociálních aktivit je automaticky nevede k vyznání Ježíše Krista a ke křesťanskému životnímu stylu ve farnosti a ve světě. Křesťanská víra se nerodí ze sociální práce.

Petr Smolek

MONITORING MÍNĚNÍ MLADÝCH LIDÍ V CÍRKVI

O situaci věřících mladých lidí v České republice informuje publikace Jana Balíka, současného ředitele Sekce pro mládež ČBK, která je jejím vydavatelem. Účel publikace vystihuje podtitul: *Naslouchat mladým lidem, kteří jsou bohatstvím církve*. Autor v ní nabízí souhrn podnětů, které byly formulovány účastníky dialogu mezi mladými lidmi, biskupy, odborníky a dalšími odpovědnými pracovníky církve. Publikace je členěna do pěti hlavních kapitol, úvodu a závěru. V první kapitole autor představuje koncepci a nástroje dialogu mezi výše zmíněnými účastníky. K těmto nástrojům patří jednak konference o mládeži (2. a 3. kap.), jednak celostátní a diecézní fóra mládeže (4.–6. kap.).

V první kapitole Jan Balík konstatuje, že důležitým východiskem pro evangelizační a pastorační aktivity církve je odpověď na otázku: „Kdo jsou mladí lidé dneška?“ Poznání mladých lidí představuje jako záležitost interdisciplinární. Toto poznání vychází jednak ze zkušeností ze života mladých a z pastorační praxe, jednak z odborných poznatků (s. 9–10). K dialogu dochází zejména na konferencích o mládeži, jejichž primární cíl autor představuje v kap. 1.1. a 1.2., dále publikuje výsledky své analýzy a syntézy jejich závěrů (kap. 1.3), z nichž odvozuje čtyři praktické výzvy (kap. 1.4.). Pracovníků zodpovědných za katechezi a náboženské vzdělávání se bezprostředně týká třetí z nich: rozšířit konference o mládeži o účast zástupců z dalších oblastí, mezi nimiž jsou jmenováni zástupci diecézních katechetických center.

V kap. 1.5 se autor zabývá konfrontací poznatků z konference o mládeži s historií, teorií a praxí světové církve. Z celé řady možných pohledů si Jan Balík vybral přístupy dvou osobností: prof. Fabia Attarda, generálního rádce pro pastorační mládeže salesiánů, a belgického katecheta prof. Andrého Fossiona, SJ. U prvního jmenovaného uvádí jeho formulaci cíle pastorační mládeže: ten musí být jasný a neomezovat se jen na horizontální témata, nýbrž musí směřovat k transcendentnímu cíli. Přitom je třeba jít cestou skutečné iniciace, jež znamená přijetí identity věřícího, ne pouhé příslušnosti k věřícím (s. 32). Z rozsáhlé publikační činnosti jednoho z nejlepších evropských katechetiků Andrého Fossiona si Jan Balík vybral jeho formulování tří základních směrů katecheze vzhledem ke společenství a podmínky, které má splňovat katecheze s mladými lidmi (s. 33). Dílo jmenovaných autorit je doplněno o třetí prvek porovnání z oblasti praxe. Tím je nový pastorační program pro pastorační mládeže v milánské arcidiecézi z roku 2011 (s. 33–34).

Nejrozsáhlejší část publikace tvoří závěry z konferencí a fór. Přehled témat, kterým byly věnovány konference o mládeži v letech 1995–2012, je uveden na s. 36. Následují výstupy z těchto konferencí (s. 37–88), a to z celého jednání nebo z pracovních skupin. Po metodické stránce jsou výstupy z jednotlivých konferencí zpracované různě, čtenáři však poskytují zejména výpověď o tom, jak pracovníci podílející se na pastorační mládeže smýšlejí, jaké mají poznání o situaci mladých lidí, a také je z nich patrná jejich odborná a teologická kompetence.

Čtenáře možná překvapí, jak velké procento je věnováno cílům v horizontální (přirozené) rovině. Zmínky o transcendentním cíli a iniciačním procesu jsou spíše výjimkou. Nároky zde zmíněné mohou vyvolávat otázky, zda se vůbec nějak projevuje úsilí, které vkládají rodiče, katecheté, kněží, další spolupracovníci a celá farní společenství do výchovy dětí a pastoračních aktivit, které jsou jim určeny.

Celostátní fóra mládeže jsou nástrojem, který má v naší církvi jedinečné postavení. Autor uvádí, že jsou místem dialogu mezi zástupci mladých lidí ve věku 18–30 let a mezi našimi biskupy. Jan Balík míní, že by se touto formou, která je možností zakusit uskutečňování principu synodality Božího lidu, měly inspirovat i další skupiny věřících v církvi (s. 97). V komentáři k podstatě celostátních fór mládeže a porozumění jejich závěrům (kap. 4) se nachází pasáž o konkrétních očekáváních účastníků fór, jež se týká úkolů katecheze a náboženského vzdělávání, a tedy i všech, kteří se podílejí na evangelizaci a výchově víry mladých věřících:

„Mladí lidé cítí, že je jim poskytována nedostatečná výchova. Vyžadují integrální formaci, která by se dotkla celé lidské bytosti. Volají po tom, aby jim byla předávána podstata víry takovým způsobem, aby jim to pomáhalo nalézat její porozumění, a aby si víru uměli obhájit sami před sebou i před druhými. Touží po uvádění do modlitby, žádají o vysvětlování liturgie a Písma svatého. Pochopitelně očekávají, že jim bude poskytnuta možnost víru prožívat a sdílet uprostřed konkrétního společenství. V oblasti morálky potřebují nejen znát normu, kterou církev učí, ale požadují, aby jim byla vysvětlena. Aby ji mohli přijmout, potřebují, aby se jim stala uchopitelnou. Kromě toho požadují, aby jim církev zprostředkovala odborné rady, jak naplňovat vysoké ideály o manželství a rodině. Ve své podstatě jsou tedy na své vychovatele nároční a vyžadují kvalitu.“ (s. 94–95)

Přínos publikace *Monitoring mínění mladých lidí v církvi* lze vidět jednak v představení koncepce Sekce pro mládež v oblasti „kompetentního a systematického monitorování mínění mladých lidí“, jednak v souhrnném publikování výsledků výše zmíněných forem dialogu s mladými lidmi a o mladých lidech. Závěrečné dokumenty z konferencí o mládeži by si z pohledu čtenáře zasloužily pečlivější prezentaci např. doplněním jejich témat (konference č. 6, 7, 13–16) a základních údajů o přednesených odborných příspěvcích (anotace, odkazy na místa jejich publikování), neboť čtenáři není zřejmé, na co účastníci reagovali. Z pohledu budoucí spolupráce mezi pracovníky v oblasti pastorační mládeže a katechetických center jde o užitečnou pomůcku, která dává na přibližně dvou stech stránkách podrobný přehled o vývoji myšlení a dialogu v oblasti pastorační mládeže.

Marie Zimmermannová